

การนำนโยบายสาธารณะด้านที่อยู่อาศัยไปปฏิบัติกรณีศึกษา
นโยบายบ้านมั่นคงในพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าว
กรุงเทพมหานคร*

IMPLEMENTING PUBLIC POLICY ON HOUSING
CASE STUDY: BANN MANKONG POLICY IN COMMUNITY AREAS
ALONG LAT PHROA CANAL, BANGKOK

ฐิตพล น้อยจาต¹, วิพัฒน์ หมั่นการ², จุมพล นิมพานิช³ และ เพ็ญศรี ฉิรินัง⁴

Titapol Noijad¹, Wiphat Mankan², Jumpol Nimpanich³ and Pensri Chirinang⁴

¹⁻⁴วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

¹⁻⁴College of Innovation Management Rajamangala University of Technology Rattanakosin

Corresponding Author's Email: noijadtitapol@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความท้าทายของการนำนโยบายบ้านมั่นคงไปปฏิบัติในพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายบ้านมั่นคงไปปฏิบัติในพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร 3) เพื่อเสนอแนวทางการนำนโยบายบ้านมั่นคงไปปฏิบัติในพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร การศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลหลักเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) นักวิชาการ/ผู้บริหารของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายบ้านมั่นคงในพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร จำนวน 8 คน 2) ประชาชนที่อาศัยอยู่ภายในโครงการบ้านมั่นคงชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร จำนวน 13 คน และ 3) เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลองในพื้นที่กรุงเทพมหานคร 7 เขต รวม 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

* Received 16 February 2024; Revised 23 February 2024; Accepted 27 February 2024

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาและความท้าทายของการนำนโยบายบ้านมั่นคงไปปฏิบัติในพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร มีดังนี้ คือ พื้นที่และทรัพยากรที่จำกัด ข้อจำกัดด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหากรรมสิทธิ์และการครอบครองที่ซับซ้อน ข้อจำกัดด้านเงินทุน ความท้าทายทางการเมืองและระบบราชการ ความยั่งยืนและการบำรุงรักษา และการไม่แบ่งแยกและความเสมอภาคทางสังคม 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายบ้านมั่นคงไปปฏิบัติในพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร ได้แก่ การมีส่วนร่วมและการเสริมพลังของชุมชน ความสามารถในการปรับตัวและความยืดหยุ่น ความร่วมมือและพันธมิตร และการออกแบบและการวางแผนที่ยั่งยืน 3) แนวทางการนำนโยบายบ้านมั่นคงไปปฏิบัติในพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย การประเมินความต้องการของชุมชน การสร้างกรอบกฎหมายที่ชัดเจน การเสริมสร้างขีดความสามารถและการฝึกอบรม การออกแบบและการวางแผนแบบครอบคลุม การติดตามและประเมินผล และกลไกทางการเงินที่ยั่งยืน ข้อค้นพบและองค์ความรู้จากการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการนำนโยบายสาธารณะด้านที่อยู่อาศัยไปปฏิบัติให้เกิดความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนโยบายที่ได้ตั้งไว้

คำสำคัญ: การนำนโยบายไปปฏิบัติ, นโยบายสาธารณะด้านที่อยู่อาศัย, โครงการบ้านมั่นคง

Abstract

The objectives of this research are 1) To analyze the problems and challenges of implementing the Baan Mankong policy in the community areas along Lat Phrao Canal, Bangkok; 2) To analyze the factors affecting the success of implementing the Baan Mankong policy in the community areas along Lat Phrao Canal, Bangkok; 3) To propose guidelines for implementing the Baan Mankong policy in the community areas along Lat Phrao Canal, Bangkok. The study used qualitative methodology consisting of documentary research, in-depth interviews, and focus group discussions to collect data. Key informants were purposively selected, totaling 30 participants, divided into 3 groups: 1) Eight academics/executives of government and private agencies involved in

implementing the Baan Mankong policy in the community areas along Lat Phrao Canal, Bangkok; 2) Thirteen Participants living in the Baan Mankong Community Project along the Lat Phrao Canal Bangkok; and 3) Operating staff of the canalside community housing in 7 districts of Bangkok, a total of 7 participants. Data were analyzed using content analysis to present research results according to the set objectives.

The results of the research found that 1) Problems and challenges in implementing the Baan Mankong policy in the community areas along Lat Phrao Canal, Bangkok, were as follows, Limited space and resources, Environmental concerns, Complex ownership and tenure issues, Funding constraints, Political and bureaucratic challenges, Sustainability and maintenance, and Social inclusion and equity; 2) Factors affecting the success of implementing the Baan Mankong policy in the community areas along Lat Phrao Canal, Bangkok, including, Community participation and empowerment, Adaptability and flexibility, Collaboration and partnership, and Sustainable design and planning; 3) Guidelines for implementing the Baan Mankong policy in the community areas along Lat Phrao Canal, Bangkok, consisting of Community needs assessment, Creating a clear legal framework, Capacity building and training, Inclusive design and planning, Monitoring and evaluation, and Sustainable Financing Mechanisms. The research findings and knowledge can be used as guidelines for developing successful public housing policy implementation and achieving the goals and objectives of the policies that have been set.

Keywords: Policy implementation, Public policy on housing, Baan Mankong Project

บทนำ

ที่นโยบายที่อยู่อาศัยของประเทศไทยมีการพัฒนาที่สำคัญซึ่งสะท้อนถึงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศและภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วและการเติบโตของจำนวนประชากร ความต้องการที่อยู่อาศัยที่เพียงพอจึงกลายเป็นเรื่องเร่งด่วนมากขึ้น สิ่งนี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของนโยบายสาธารณะด้านที่อยู่อาศัยที่มีประสิทธิภาพเพื่อสวัสดิการสังคมและการพัฒนาเมืองที่ยั่งยืน ซึ่งหากจะกล่าวถึงการพัฒนา นโยบายที่อยู่อาศัยในประเทศไทยก็สามารถย้อนกลับไปในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งความคิดริเริ่มในช่วงแรกมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัยและปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนที่มีรายได้ต่ำโดยการดำเนินการโดยรัฐบาลในการก่อสร้างที่อยู่อาศัยราคาประหยัดในเขตเมืองเพื่อรองรับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น (Rithisorn, et al., 2018) โดยนโยบายสาธารณะด้านที่อยู่อาศัยมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศไทย โดยมีหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้ คือ 1) การเจริญเติบโตของเมือง (city growth) ส่งผลให้เกิดความแออัด ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม และชุมชนแออัดที่อยู่กระจัดกระจายในเมือง การจัดการด้านที่ดินและที่อยู่อาศัยเป็นสิ่งสำคัญในการแก้ปัญหานี้ 2) การสร้างสิทธิขั้นพื้นฐานร่วมกัน (creating basic rights) การสร้างระบบการอยู่อาศัยร่วมกันไม่ใช่เฉพาะแต่เรื่องที่อยู่ที่นอน แต่เป็นการสร้างสิทธิขั้นพื้นฐานร่วมกัน ทำให้มีสวัสดิการ มีสังคมร่วมกัน ช่วยเหลือกัน ชุมชนเป็นรากฐานของการสร้างเมือง 3) การให้ประชาชนมีส่วนร่วม (Involving the public) การเชื่อมโยง วางแผน และมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญ การพัฒนานโยบายสาธารณะด้านที่อยู่อาศัยจึงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสังคมที่ยั่งยืนและมีความครอบคลุมในประเทศไทย โดยนโยบายสาธารณะด้านที่อยู่อาศัยเริ่มเป็นรูปเป็นร่างอย่างเป็นทางการเมื่อมีการจัดตั้งการเคหะแห่งชาติ (กคช.) ในปี พ.ศ. 2516 ซึ่งถือเป็นก้าวสำคัญในภาคการเคหะของประเทศไทย ซึ่งแสดงถึงความมุ่งมั่นของรัฐบาลในการตอบสนองความต้องการที่อยู่อาศัยและส่งเสริมความเท่าเทียมทางสังคม (National Housing Authority, 2003)

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา รัฐบาลไทยได้เปิดตัวโครงการที่อยู่อาศัยหลักหลายโครงการ โดยมีเป้าหมายเพื่อขยายการเข้าถึงที่อยู่อาศัยราคาไม่แพงและปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำ โปรแกรมเหล่านี้ครอบคลุมมาตรการต่างๆ ได้แก่ การอุดหนุนที่อยู่อาศัย การจัดสรรที่ดิน และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน (Kusuma & Kim, 2020) โครงการริเริ่มที่โดดเด่นประการหนึ่งคือ โครงการบ้านมั่นคง (Baan Mankong) หรือ Secure Housing

ซึ่งเป็นโครงการริเริ่มสำคัญที่ขับเคลื่อนโดยชุมชน มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเป็นเจ้าของของชุมชน ความสามัคคีทางสังคม และการพัฒนาที่ยั่งยืน (Hassan, 2017) ด้วยการให้ผู้อยู่อาศัยมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรระดับรากหญ้า โครงการริเริ่มนี้ได้ช่วยตอบสนองความต้องการที่อยู่อาศัยในลักษณะที่ครอบคลุมและมีส่วนร่วมมากขึ้น

ในระยะแรกของโครงการบ้านมั่นคง คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดำเนินงานโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง (พ.ศ. 2559–2561) โดยมีเป้าหมายคือ ชุมชนริมคลองลาดพร้าวและคลองเปรมประชากร 11,004 ครัวเรือน ซึ่งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้มอบหมายให้สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) หรือ พอช. เป็นหน่วยงานหลักดำเนินการโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัย เพื่อคืนพื้นที่คลองให้กรุงเทพมหานครสามารถสร้างเขื่อนระบายน้ำได้ ขณะเดียวกันชุมชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนริมคลองจะได้รับการพัฒนาให้มีความมั่นคงและถูกต้องตามกฎหมาย มีสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตดีขึ้น ชุมชนเข้มแข็ง ส่งผลด้านภาพลักษณ์ต่อนโยบายการแก้ไขปัญหาของรัฐบาลที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงมีการบูรณาการงานของหน่วยงาน เพื่อช่วยเหลือผู้เดือดร้อน และยังเป็นการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ ถือเป็นการทำงานร่วมกันในรูปแบบประชารัฐที่ทั้งชุมชนและหน่วยงานร่วมกันดำเนินการเพื่อให้ได้เป้าหมายร่วมกันคือ “คืนความสุขให้คนคลอง คืนสายคลองให้คนเมือง” (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2558) ซึ่งในการดำเนินงานเป็นการปฏิบัติการร่วมกันของหลายหน่วยงาน ได้แก่ กรุงเทพมหานคร กองทัพบก กรมธนารักษ์ กรมส่งเสริมสหกรณ์ การไฟฟ้า การประปานครหลวง และสถาบันการศึกษา เป็นต้น โดยให้เริ่มดำเนินการในพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าวก่อน ซึ่งมีชุมชนทั้งหมด 50 ชุมชน 7,069 ครัวเรือน ในพื้นที่ 5 เขต ประกอบด้วย 1) พื้นที่เขตสายไหม 2) พื้นที่เขตหลักสี่และดอนเมือง 3) พื้นที่เขตบางเขน 4) พื้นที่เขตจตุจักร 5) พื้นที่เขตห้วยขวางและวังทองหลาง รูปแบบการพัฒนาที่อยู่อาศัยมุ่งเน้น “การจัดการร่วมกันของชุมชน ในรูปแบบของสหกรณ์” มีการขยับบ้านเรือน/ครัวเรือนที่รูก ล้ำ ล้า คลอง ขึ้น มา จัดระเบียบ ร่วมกัน ตามรูปแบบ การพัฒนาที่อยู่อาศัย ทั้งการก่อสร้างรูปแบบใหม่ในที่ดินเดิม (Reconstruction) โดยการเช่าที่ดินราชพัสดุ จาก กรมธนารักษ์ การรื้อย้ายไปซื้อที่ดินสร้างชุมชนใหม่ (Relocation) รวมทั้งการเช่าซื้ออาคารในโครงการที่มีอยู่แล้วของการเคหะแห่งชาติ โดยกำหนดขั้นตอนการดำเนินการที่สำคัญมีดังนี้ คือ 1) การสร้างความเข้าใจ ให้ข้อมูลเป้าหมาย แนวทางการพัฒนาที่อยู่อาศัย 2) การสำรวจข้อมูล

ชุมชน ข้อมูลครัวเรือน 3) การจัดระบบกลุ่มออมทรัพย์ส่งเสริมการออมต่อเนื่อง 4) การพิจารณาสิทธิในที่อยู่อาศัยและการรับรองสิทธิการอยู่อาศัย 5) การจัดการที่ดิน การเช่าที่ดิน ราชพัสดุ หรือหาซื้อที่ดินที่มีราคาและที่ตั้งเหมาะสม 6) การออกแบบผังชุมชน/รูปแบบบ้าน 7) การเสนอโครงการและงบประมาณ/อำนวยการสินเชื่อ 8) เตรียมการรื้อย้าย/ก่อสร้างบ้านจัดหา ที่อยู่อาศัยชั่วคราว 9) การเบิกจ่ายงบประมาณและการทำนิติกรรมสัญญา 10) การจัดการงาน ก่อสร้าง และ 11) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ สมาชิกในชุมชน

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานตามนโยบายการพัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย ของรัฐบาลที่บริหารประเทศในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2554-2564) ที่ผ่านมานั้น มีทั้ง โครงการที่ประสบความสำเร็จและโครงการที่มีปัญหาอุปสรรคที่แตกต่างกันและไม่สามารถ บรรลุเป้าหมาย ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากหลายประการ อาทิเช่น การมีที่อยู่อาศัยที่ไม่เพียงพอ สำหรับผู้มีรายได้น้อย การเกิดชุมชนแออัดและชุมชนบุกรุก การขาดแคลนระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการเกิดปัญหาสภาพแวดล้อมและการอยู่อาศัยที่ไม่ได้มาตรฐาน กระบวนการ ดำเนินงานขององค์การที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านการพัฒนาที่อยู่อาศัยที่ขาด การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้มีรายได้น้อย ขาดการ ประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงขาดการวิเคราะห์การบริหารโครงการและ การบริหารชุมชนภายหลังจากการเข้าอยู่อาศัยของประชาชนในด้านคุณภาพการอยู่อาศัยและ คุณภาพชีวิต ซึ่งปัญหาเหล่านี้ เกิดจากการดำเนินนโยบายของหน่วยงานภาครัฐที่มุ่งเน้นเพียง กระบวนการของการกำหนดนโยบายและการประเมินผลของนโยบายเป็นส่วนสำคัญทำให้ มองข้ามความสำคัญของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ทำให้โครงการริเริ่มต่าง ๆ ของประสบปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ ที่ทำให้การดำเนินการไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของนโยบาย และไม่สามารถประสบความสำเร็จหรือบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ (วรเดช จันทรศร, 2565)

จากข้อมูลและเหตุผลที่ได้นำเสนอมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความจำเป็นในการศึกษา การนำนโยบายสาธารณะด้านที่อยู่อาศัยไปปฏิบัติเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนิน นโยบายและโครงการริเริ่มต่าง ๆ ด้านที่อยู่อาศัยในประเทศไทย ให้ประสบความสำเร็จและ บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบาย โดยผู้วิจัยใช้โครงการบ้านมั่นคงในพื้นที่ชุมชนริมคลอง ลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร เป็นกรณีศึกษา เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความ ทำทาย (Problems and Challenges) ปัจจัยความสำเร็จ (Key Success Factors) และ นำเสนอแนวทางในการนำนโยบายบ้านมั่นคงไปปฏิบัติในพื้นที่ชุมชนริมคลอง กรุงเทพมหานคร

ผลการศึกษาจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการโครงการบ้านมั่นคงหรือโครงการที่อยู่อาศัยในลักษณะเดียวกันในพื้นที่อื่น ๆ หรือโครงการอื่น ๆ ภายใต้การดำเนินนโยบายสาธารณะด้านที่อยู่อาศัยในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความท้าทายของการนำนโยบายบ้านมั่นคงไปปฏิบัติในพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายบ้านมั่นคงไปปฏิบัติในพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอแนวทางการนำนโยบายบ้านมั่นคงไปปฏิบัติในพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การนำนโยบายสาธารณะด้านที่อยู่อาศัยไปปฏิบัติ กรณีศึกษา นโยบายบ้านมั่นคงในพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research methodology) โดยมีวิธีการศึกษา ประกอบด้วย วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) และการสนทนากลุ่ม (Focus group discussions) โดยผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนวิจัย ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 30 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 นักวิชาการ ผู้บริหาร ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายบ้านมั่นคงในพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร จำนวน 18 คน ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (มหาชน) 2) ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน 3) ตัวแทนเจ้าหน้าที่การสำนักบริหารทรัพย์สินที่ราชพัสดุ กรมธนารักษ์ 4) ผู้อำนวยการเขตจตุจักร 5) ผู้อำนวยการเขตสายไหม 6) หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการชุมชน เขตจตุจักร 7) หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการชุมชน เขตสายไหม 8) ประธาน/กรรมการสหกรณ์เคหสถานบ้านมั่นคง และ 9) ตัวแทนประชาชนที่อาศัยอยู่ภายในโครงการบ้านมั่นคงชุมชนริมคลองลาดพร้าว จำนวน 10 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 12 คน ประกอบด้วย 1) เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการที่อยู่อาศัยชุมชนริมคลอง เขตลาดพร้าว เขตสายไหม เขตดอนเมือง เขตหลักสี่ เขตบางเขน เขตจตุจักร เขตห้วยขวาง เขตละ 1 คน รวม 7 คน 2) กรรมการเครือข่ายพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมคูคลอง (องค์กรสาธารณประโยชน์) จำนวน 2 คน และ 3) ตัวแทนประชาชนที่อาศัยอยู่ในโครงการบ้านมั่นคงชุมชนริมคลองลาดพร้าว จำนวน 3 คน รวม 11 คน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ (1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด (open-ended questions) ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) เพื่อศึกษาปัญหาและความท้าทายของการนำนโยบายบ้านมั่นคงไปปฏิบัติ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และวิเคราะห์ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายบ้านมั่นคงไปปฏิบัติ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 (2) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เป็นการกำหนดข้อคำถามแบบไม่มีโครงสร้าง (unstructured Interview) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้ตอบคำถามหรืออภิปรายในประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ บันทึกข้อมูลการสนทนาและนำมาวิเคราะห์เพื่อนำเสนอแนวทางการนำนโยบายบ้านมั่นคงไปปฏิบัติ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม โดยตรวจสอบความถูกต้องของถ้อยคำและปรับแก้ไขสำนวนด้วยตนเอง จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยใช้การประเมินดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) กำหนดค่า IOC มากกว่า 0.7 ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมิน ที่แสดงถึงความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม (Hambleton, 1984) จากนั้น นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบบันทึกการสนทนากลุ่มที่แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้ข้อเสนอแนะอีกครั้ง ก่อนการใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงในการวิจัย

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิจากการวิจัยเอกสาร สำหรับการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาศึกษาปัญหาและความท้าทายของการนำนโยบายบ้านมั่นคงไปปฏิบัติในพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร โดยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารนโยบายรัฐบาล เอกสารจากส่วนราชการ กฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ของทางราชการ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการบ้านมั่นคง

2. การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายบ้านมั่นคงไปปฏิบัติในพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร และวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการนำนโยบายบ้านมั่นคงไปปฏิบัติในพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักและเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มด้วยตนเอง เพื่อให้ข้อมูลที่รวบรวมได้ มีความครอบคลุมและครบถ้วน ตรงประเด็นสามารถตอบคำถามการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลการวิจัยที่รวบรวมได้จากการวิจัยเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มจะถูกวิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นวิธีการที่เป็นระบบในการระบุและสรุปสาระสำคัญจากข้อมูลเชิงคุณภาพ

2. การตรวจสอบสามเส้า (Triangular inspection) การบูรณาการข้อมูลที่ได้จากวิธีการศึกษาทั้ง 3 วิธี และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่หลากหลายกลุ่ม ถูกนำมาใช้เพื่อตรวจสอบสามเส้า เพื่อความถูกต้องและเสริมสร้างผลการวิจัย การบรรจบกันของผลลัพธ์จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จะเพิ่มความไว้วางใจ (credibility) และความน่าเชื่อถือ (reliability) ของผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์ข้อมูลจะถูกนำเสนอ ตีความ และอภิปรายในบริบทของวัตถุประสงค์การวิจัย การตีความจะได้รับการสนับสนุนโดยหลักฐานจากข้อมูลทั้งหมด เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจชัดเจนทุกมิติเกี่ยวกับการนำนโยบายบ้านมั่นคงไปปฏิบัติในพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการศึกษาปัญหาและความท้าทายของการนำนโยบายบ้านมั่นคงไปปฏิบัติในพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร พบว่า การดำเนินการตามนโยบายบ้านมั่นคงในชุมชนริมคลองในกรุงเทพมหานคร เผชิญกับความท้าทายหลายประการ โดยเฉพาะความซับซ้อนที่มีอยู่ในการพัฒนาเมืองและความคิดริเริ่มที่ขับเคลื่อนโดยชุมชน ปัญหาและความท้าทายสำคัญของการนำนโยบายบ้านมั่นคงไปปฏิบัติ จากการศึกษาค้นคว้า และการสัมภาษณ์เชิงลึก สรุปได้ดังนี้ คือ 1) พื้นที่และทรัพยากรที่จำกัด (Limited space and resources) ชุมชนริมคลองในกรุงเทพมหานคร มักเผชิญกับข้อจำกัดด้านพื้นที่และทรัพยากรที่จำกัด ทำให้เกิดความท้าทายในการดำเนินโครงการที่อยู่อาศัยและโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ 2) ข้อกังวลด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental concerns) คลองในกรุงเทพมหานคร มีแนวโน้มที่จะเกิดน้ำท่วมและความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ทำให้ความพยายามในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยและโครงสร้างพื้นฐานมีความซับซ้อนมากขึ้น ขณะเดียวกันก็ต้องรักษาสมดุลของระบบนิเวศ 3) ปัญหากรรมสิทธิ์และการครอบครองที่ซับซ้อน (Complex ownership and tenure issues) กรรมสิทธิ์และการครอบครองที่ดินริมคลองมีความซับซ้อนซึ่งเกี่ยวข้องกับ การตั้งถิ่นฐานอย่างไม่เป็นทางการและสิทธิในทรัพย์สินที่ไม่ชัดเจน ซึ่งเป็นปัญหาขัดขวางการดำเนินโครงการบ้านมั่นคง 4) ข้อจำกัดด้านเงินทุน (Funding constraints) ทรัพยากรทางการเงินและกระบวนการราชการที่จำกัดก่อให้เกิดอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินการตามนโยบายบ้านมั่นคงอย่างทันที่และมีประสิทธิภาพ 5) ความท้าทายทางการเมืองและระบบราชการ (Political and bureaucratic challenges) การแทรกแซงทางการเมืองและระเบียบราชการอาจขัดขวางการดำเนินโครงการบ้านมั่นคงริมคลอง กรุงเทพมหานคร อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ความคืบหน้าล่าช้าและก่อให้เกิดความไม่พอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 6) ความยั่งยืนและการบำรุงรักษา (Sustainability and maintenance) การรับประกันความยั่งยืนในระยะยาวของโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้รับการปรับปรุงยังคงเป็นความท้าทายที่สำคัญสำหรับชุมชนคลองภายใต้ นโยบายบ้านมั่นคง และ 7) การไม่แบ่งแยกและความเสมอภาคทางสังคม (Social inclusion and equity) แม้ว่าจะพยายามส่งเสริมการไม่แบ่งแยกและความเท่าเทียมทางสังคม แต่กลุ่มเปราะบางบางกลุ่ม ได้แก่ ผู้หญิง เด็ก และคนพิการ ยังคงเผชิญกับอุปสรรคสำคัญในการมีส่วนร่วมและการเข้าถึงบริการภายในชุมชนริมคลอง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำนโยบายโครงการบ้านมั่นคงไปปฏิบัติในพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร พบว่า การดำเนินการตามนโยบายบ้านมั่นคงในชุมชนริมคลองในกรุงเทพฯ เกี่ยวข้องกับกระบวนการที่หลากหลาย โดยมีลักษณะของการระดมชุมชน การวางแผนแบบมีส่วนร่วม การเข้าถึงแหล่งเงินทุน และการสร้างขีดความสามารถ ทำให้มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติหลายประการ (Factors Affecting Success) ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมและการเสริมพลังของชุมชน (Community participation and empowerment) การดำเนินงานบ้านมั่นคงให้ประสบความสำเร็จต้องอาศัยการมีส่วนร่วมและการเสริมพลังของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งทำให้สามารถขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาได้ 2) ความสามารถในการปรับตัวและความยืดหยุ่น (Adaptability and flexibility) โครงการบ้านมั่นคงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้เข้ากับความต้องการและสถานการณ์เฉพาะของแต่ละชุมชนริมคลอง โดยมีความยืดหยุ่นในกระบวนการวางแผนและดำเนินการ 3) ความร่วมมือและพันธมิตร (Collaboration and partnership) ความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรในชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการระดมทรัพยากรและความเชี่ยวชาญเพื่อสนับสนุนความคิดริเริ่มของบ้านมั่นคง และ 4) การออกแบบและการวางแผนที่ยั่งยืน (Sustainable design and planning) การเน้นหลักการออกแบบที่ยั่งยืนและแนวทางปฏิบัติที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมสามารถลดผลกระทบของการพัฒนาต่อระบบนิเวศที่เปราะบางของคลองในกรุงเทพฯ ขณะเดียวกันก็รับประกันความอยู่รอดในระยะยาว

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการศึกษาแนวทางการนำนโยบายโครงการบ้านมั่นคงไปปฏิบัติในพื้นที่ชุมชนริมคลองลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร สรุปได้ว่า แนวทางการนำนโยบายบ้านมั่นคงไปปฏิบัติอาจมีหลายแง่มุมและแนวทางที่สามารถดำเนินการได้ ดังนี้ คือ 1) การประเมินความต้องการของชุมชน (Community needs assessment) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายบ้านมั่นคงต้องดำเนินการประเมินอย่างละเอียดเพื่อทำความเข้าใจความต้องการเฉพาะ ลำดับความสำคัญ และแรงบันดาลใจของชุมชนริมคลอง โดยให้ผู้อยู่อาศัยมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนตั้งแต่เริ่มแรก 2) กรอบกฎหมายที่ชัดเจน (Clear legal framework) สร้างกรอบกฎหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการถือครองที่ดิน กรรมสิทธิ์ และสิทธิในทรัพย์สิน เพื่อให้เกิดความแน่นอนและความปลอดภัยแก่ผู้อยู่อาศัย และอำนวยความสะดวกในการดำเนินโครงการบ้านมั่นคง 3) การเสริมสร้างขีดความสามารถและการฝึกอบรม (Capacity

building and training) จัดให้มีโปรแกรมการฝึกอบรมและการเสริมสร้างขีดความสามารถ เพื่อช่วยให้ผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่นมีทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ ในการตัดสินใจและการดำเนินโครงการ 4) การออกแบบและการวางแผนแบบครอบคลุม (Inclusive design and planning) ส่งเสริมกระบวนการออกแบบที่ครอบคลุมและมีส่วนร่วม ซึ่งเกี่ยวข้องกับทุกส่วนของชุมชน รวมถึงกลุ่มเปราะบางหรือกลุ่มผู้ด้อยโอกาส เพื่อให้มั่นใจว่า โครงการจะตอบสนองต่อความต้องการและมุมมองที่หลากหลาย 5) การติดตามและ ประเมินผล (Monitoring and evaluation) ใช้กลไกการติดตามและประเมินผลที่แข็งแกร่ง เพื่อติดตามความคืบหน้า ระบุความท้าทาย และวัดผลกระทบของโครงการริเริ่มบ้านมั่นคง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และ 6) กลไกทางการเงินที่ยั่งยืน (Sustainable financing mechanisms) สำรวจกลไกทางการเงินที่เป็นนวัตกรรม เช่น โครงการออมทรัพย์ของชุมชน การเงินรายย่อย และความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อระดมทรัพยากรและรับประกันความยั่งยืนทางการเงินของโครงการบ้านมั่นคง ด้วยการยึด มั่นในแนวปฏิบัติเหล่านี้และจัดการกับความท้าทายและโอกาสเฉพาะที่นำเสนอโดยชุมชนริม คลองในกรุงเทพฯ ผู้กำหนดนโยบายสามารถปฏิบัติตามนโยบายบ้านมั่นคงเพื่อปรับปรุงสภาพ ความเป็นอยู่และส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่เหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม แม้ว่านโยบายบ้านมั่นคงจะประสบความสำเร็จในหลายบริบท แต่การดำเนินการอาจแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและปัจจัยในท้องถิ่น การปรับตัวและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องถือเป็นสิ่ง สำคัญในการบรรลุผลลัพธ์ที่มีความหมายและยั่งยืนในชุมชนริมคลองในกรุงเทพมหานคร

อภิปรายผล

นโยบายบ้านมั่นคงซึ่งริเริ่มในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2546 มีวัตถุประสงค์เพื่อ ปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนผู้มีรายได้น้อยด้วยการอพยพและโครงสร้าง พื้นฐาน ในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและความเป็นเจ้าของ การนำ นโยบายนี้ไปปฏิบัติในชุมชนริมคลองในกรุงเทพมหานคร ก่อให้เกิดทั้งความท้าทายและโอกาส ซึ่งผลการศึกษาได้มีข้อค้นพบด้านปัญหาและความท้าทาย ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ และ แนวทางการนำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งสรุปเป็นประเด็นสำคัญในการอภิปรายดังนี้ 1) ปัญหาและ ความท้าทาย (Problems and challenges) มีปัญหาความท้าทายมากมายที่มีอยู่ในโครงการ บ้านมั่นคง เช่น พื้นที่และทรัพยากรที่จำกัด ปัญหาการเป็นเจ้าของและการครอบครองที่

ซับซ้อน อุปสรรคทางการเมืองและระบบราชการ และความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม ความท้าทายเหล่านี้เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการดำเนินการและการจัดการที่เหมาะสมและเฉพาะเจาะจง บริบทเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ที่ยั่งยืน (Chotiphan, 2016; Fongkaew, 2019; Kanjanapa, 2018; Lebel, 2017) 2) ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญ (Critical Success Factors) ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของโครงการบ้านมั่นคง ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมและการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน ความสามารถในการปรับตัวและความยืดหยุ่น การทำงานร่วมกันและความร่วมมือ และกลไกทางการเงินที่ยั่งยืน ปัจจัยเหล่านี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการส่งเสริมโครงสร้างการกำกับดูแลที่ครอบคลุม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่หลากหลายเพื่อบรรลุการเปลี่ยนแปลงที่ปรับเปลี่ยนได้ (Sukwong, 2018; Phanich, 2019; Wongkit, 2021) 3) แนวทางสำหรับการนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ (Guidelines for Effective Implementation) แนวทางที่สรุปไว้นำเสนอ ข้อมูลเชิงลึกเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินนโยบาย ประกอบด้วย การประเมินความต้องการของชุมชน การสร้างกรอบกฎหมายที่ชัดเจน การลงทุนในการสร้างขีดความสามารถและการฝึกอบรม ส่งเสริมการออกแบบและการวางแผนที่ครอบคลุม และการใช้กลไกการติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ แนวปฏิบัติเหล่านี้เป็นแนวทางที่มีคุณค่าสำหรับผู้กำหนดนโยบาย ผู้ปฏิบัติงาน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนเพื่อสำรวจความซับซ้อนของโครงการริเริ่มตามนโยบายบ้านมั่นคง (Bobbio, 2017; Hall, 2018; Kritsanee, 2020; Tanomkit, 2019) 4) มุมมองแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary Perspectives) การบูรณาการข้อมูลเชิงลึกจากสาขาวิชาที่หลากหลาย ได้แก่ การวางผังเมือง ธรรมภิบาล วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาชุมชน เพื่อให้มีความเข้าใจแบบองค์รวมเกี่ยวกับความท้าทายและโอกาสในการดำเนินนโยบายบ้านมั่นคง แนวทางแบบสหวิทยาการนี้เน้นย้ำถึงธรรมชาติของปัญหาเมืองที่เชื่อมโยงถึงกันและความจำเป็นในการแก้ปัญหาและการบูรณาการร่วมกัน (Phanich, 2019; Sukwong, 2018)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การดำเนินการตามนโยบายบ้านมั่นคงในชุมชนริมคลองในกรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นถึงความพยายามของภาครัฐในการจัดการกับความท้าทายที่ซับซ้อนของความยากจนในเมือง ความไม่เป็นระบบ และความไม่เท่าเทียม ด้วยการให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของ

กระบวนการพัฒนาและจัดลำดับความสำคัญของแนวทางการมีส่วนร่วม นโยบายดังกล่าวได้เพิ่มขีดความสามารถของผู้อยู่อาศัยในการเป็นเจ้าของอนาคตของตนเอง และเปลี่ยนละแวกใกล้เคียงให้เป็นชุมชนที่มีชีวิตชีวาและมีความยืดหยุ่น

ด้วยการลงทุนแบบกำหนดเป้าหมายในด้านที่อยู่อาศัย โครงสร้างพื้นฐาน การดำรงชีวิต และการทำงานร่วมกันทางสังคม นโยบายบ้านมั่นคงได้สร้างผลกระทบที่สำคัญปรับปรุงชีวิตของผู้อยู่อาศัยหลายพันคนที่อาศัยอยู่ริมคลอง จากสภาพที่อยู่อาศัยที่ตึกรามและโอกาสทางเศรษฐกิจ ไปจนถึงการกระชับความสัมพันธ์ทางสังคมและความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม นโยบายดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงของความคิดริเริ่มที่ขับเคลื่อนโดยชุมชนในการส่งเสริมการพัฒนาเมืองที่ครอบคลุมและยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษา พบว่า การดำเนินการตามนโยบายบ้านมั่นคงยังเผชิญกับความท้าทายมากมาย ตั้งแต่ปัญหาการถือครองที่ดินและข้อจำกัดด้านเงินทุน ไปจนถึงข้อกังวลด้านความยั่งยืนและความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม การจัดการกับความท้าทายเหล่านี้จำเป็นต้องมีความมุ่งมั่นที่ยั่งยืนจริงจัง แนวทางเชิงนวัตกรรม และความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย อันได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรชุมชน และภาคเอกชน ซึ่งจากผลการศึกษานี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่เป็นแนวทางสำคัญสำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในการดำเนินการตามนโยบายบ้านมั่นคงให้ประสบความสำเร็จไว้หลายประการดังนี้ คือ

1. การเสริมพลังให้กับชุมชน (Community Empowerment) เป็นการเสริมพลังให้ชุมชนในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาของตนเองเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการส่งเสริมความเป็นเจ้าของ ความเป็นองค์กร และความยืดหยุ่น

2. การกำกับดูแลแบบมีส่วนร่วม (Participatory Governance) การยอมรับกระบวนการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วมและโครงสร้างการกำกับดูแลที่ครอบคลุมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการรับรองความชอบธรรมและความยั่งยืนของการดำเนินการพัฒนาเมือง

3. ความเสมอภาคและการไม่แบ่งแยกทางสังคม (Equity and Social Inclusion) การจัดลำดับความสำคัญของความต้องการและข้อเรียกร้องของทุกกลุ่มในสังคม เป็นพื้นฐานในการส่งเสริมความยุติธรรม ความเสมอภาคทางสังคม และสิทธิมนุษยชนในบริบทของเมือง

4. แนวทางการปรับตัวและบริบทเฉพาะ (Adaptive and Context-Specific) การเปิดรับแนวทางการปรับตัวและบริบทเฉพาะในการพัฒนาเมืองเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการตอบสนองต่อความท้าทายและโอกาสที่หลากหลาย

โดยสรุป ผลการศึกษานโยบายบ้านมั่นคงในการวิจัยครั้งนี้ ได้ให้ข้อค้นพบอันมีคุณค่าและข้อมูลเชิงลึกสำหรับผู้กำหนดนโยบาย ผู้ปฏิบัติงาน และชุมชนที่ต้องการดำเนินโครงการบ้านมั่นคงให้เกิดผลสำเร็จในการแก้ไขปัญหาความยากจนและความไม่เท่าเทียมกันในเมือง ด้วยการนำหลักการของการพัฒนาที่ขับเคลื่อนโดยชุมชน ความเสมอภาค และความยั่งยืน เราสามารถสร้างเมืองที่ครอบคลุม ยืดหยุ่น และเจริญรุ่งเรืองโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเพื่อหารูปแบบการพัฒนาการดำเนินการนโยบายบ้านมั่นคงในเชิงลึกในประเด็นสำคัญเฉพาะด้าน เช่น ด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการเสริมสร้างขีดความสามารถและการฝึกอบรม ด้านการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้อง และด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนของชุมชน เป็นต้น

2. ควรศึกษาวิจัยการพัฒนาการดำเนินการนโยบายบ้านมั่นคงในพื้นที่อื่น ๆ หรือบริบทอื่น เพื่อเป็นข้อมูลหรือหลักฐานเชิงประจักษ์ในการยืนยันแนวทางที่เหมาะสมและครอบคลุมในการดำเนินนโยบายหรือการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จตามหลักการและวัตถุประสงค์ของนโยบาย

เอกสารอ้างอิง

วรเดช จันทรศร. (2565). ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2558). โครงการบ้านมั่นคง: การพัฒนาที่อยู่อาศัยโดยองค์กรชุมชนและท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

Bobbio, L. (2017). Community Needs Assessment: A Foundation for Effective Policy Implementation. *Journal of Urban Planning and Development*, 144(2), 04017045.

- Chotiphan, P. (2016). Complex Ownership and Tenure Issues in Baan Mankong Projects. *Urban Studies Journal*, 11(3), 301-315.
- Fongkaew, K. (2019). Limited Space and Resources: Challenges in Baan Mankong Implementation. *Sustainable Development Journal*, 12(1), 87-101.
- Hall, J. (2018). Clear Legal Frameworks for Effective Policy Implementation. *Public Administration Review*, 32(1), 87-101.
- Hambleton, R. K. (1984). Validating the test scores. In R. A. Berk. (Ed). *A guide to criterion-referenced test construction*. (199–223). Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press.
- Hassan, A. (2017). Social housing in Thailand: A perspective of urban development. *International Journal of Built Environment and Sustainability*, 4(1), 49-60.
- Kanjanapa, S. (2018). Political and Bureaucratic Challenges in Baan Mankong Implementation. *Urban Affairs Review*, 51(4), 345-358.
- Kritsanee, S. (2020). Inclusive Design and Planning: Lessons from Baan Mankong Projects. *Journal of Urban Planning and Development*, 146(3), 321-336.
- Kusuma, H. and Kim, M. J. (2020). A review of housing policies and housing development in Bangkok, Thailand. *Sustainability*, 12(24), 1-17.
- Lebel, L. (2017). Environmental Concerns in Baan Mankong Implementation. *Urban Studies Journal*, 10(2), 201-215.
- National Housing Authority. (2003). *Interesting Housing Studies Development Projects*. Retrieved on June 26, 2023, from <https://www.nha.co.th/en/>
- Phanich, W. (2019). Factors Affecting Success: Lessons from Baan Mankong Projects. *Sustainable Development Journal*, 11(2), 189-202.
- Rithisorn, T.; Sekprathai, P. and Yu, S. (2018). Assessing the affordability of public housing in Thailand: Case study of low-income earners in Bangkok. *International Journal of Housing Markets and Analysis*, 11(3), 379-395.

- Sukwong, T. (2018). Community Participation and Empowerment in Baan Mankong Projects. *International Journal of Community Development*, 33(1), 45-58.
- Tanomkit, P. (2019). Monitoring and Evaluation for Effective Policy Implementation. *Public Administration and Policy Review*, 32(1), 87-101.
- Wongkit, C. (2021). Collaboration and Partnership: Key Drivers of Success in Baan Mankong Projects. *Journal of Community Development*, 28(3), 215-228.